

Véres a kéz, az orr és a homlok.
Jönnek, de nem tudom, ki jön el.
Eurydike, rohanj! kapaszkodj!
Egyetlen villanydrót van közel!
És úgy maradt, mély álomba esvén –
helyettem halt meg azon az estén.

2013. október – 2014. április

Schreiner Dénes

MOZDULATLANSÁGMŰVÉSZET

„De arcokat nem lehet összeadni.”
(Albert Camus)

Az utóbbi hetekben mindenki ámulatára újra felbukkanó öregember a mutatványosoknak ahhoz a fajtájához tartozott, akik forgalmas helyeken, köztereken, hidakon és alujárókban jelennek meg kis ponyvájukkal, leterítik a földre, ráhelyezik a hordozható sámlikat, összecuszkodható kempingszékeket, majd felvesznek egy lehetetlen pózt, és abba belemerevedve ülnek vagy állnak órákig mozdulatlanul a járókelők meghökkenett tekintetétől kísérvé. Némelyik megszánja őket, pénzt dob perselyükbe, melyet kitesznek maguk elé, legyen az sildes sapka, levágott tetejű műanyag flakon vagy agyonhasznált kartondoboz. Ekkor hirtelen megmozdulnak, hogy a bámészkodó gyerekek ijedten visítsanak fel mellettük, majd másik pózba dermednek, s úgy maradnak a továbbiakban.

Ám van, még hozzá a magasabb szintű művészet képviselői közül, aki még ekkor sem mozdul meg, ő a pénzt nem elismerésnek tekinti, amit a kiállt gyötrelmekért kap, hanem biztatásnak, legyen továbbra is mozdulatlan, ameddig csak bír. Láttunk már a városban olyanokat, akik egy teljes napig nem moccantak meg, mivel időről időre csörrent az apró, s ez folytatásra bírta őket. Egy helyben, étlen-szomjan, cigarettáról és egyéb luxusról nem beszélve, ráadásul a szükségüket sem végezheték el.

Ezek a mutatványosok, akiket bizvást hívhatunk a mozdulathiány mestereinek, egyfajta mozdulatlanságművészeknek, igen gyakran komoly jelmezekben lépnek fel, kikölcsönzött vagy jobb híján maguk tervezte és varrta maskarádékban, s hozzá csaloika álarcokban, netán arcukat a felismerhetetlenségig elmaszkírozva. Úgy néznek ki, mint-ha bábuk, próbababák lennének, vagy felhúzzható szerkezetek, gépek, melyekben nincs élet. Mozdulatlanul merednek ránk fehérre meszelt képükre fagyott torz vigyorral, máskor komoly ábrázattal, bús képpel, melyet a feketével odafestett könnyecseppek mutatnak, akár csak a szomorú bohócoknál a cirkuszban.

De akad közöttük néhány, aki még tovább merészkedik. Szobornak álcázza magát, mely ott áll a mit sem sejtő emberek között, akár egy kiállítási tárgy, panoptikumi kel-

lék, viaszból gyúrt emberi test. A járókelők nem győzik kerülgetni a forgalmas helyeken, néha szórakozottságukban meglöklik, arrébb taszajtják mit sem sejtve. Vagy éppenséggel grimaszolnak előtte, nagyokat ásítva, sírva-nevetgélve cukkolják, hátha átragad rá, de ő hősiessen tűri a megpróbáltatásokat, és rezzenéstelen arccal tovább bámul a semmibe. Ők az úgynevezett szoboremberek, a mozdulatlanságművészet nagyjai.

Ezek meglepő leleményességről tanúbizonyságot téve a legkülönbözőbb figurákat vesznek fel, ki-ki a fantáziája szerint. A kezdők Messit, Ronaldót, Maradonát alakítják, a régi vágásúak Cruyffot, Pelét, Puskást vagy egyenesen a Karikalábú Slózit, kinek kapáslövésre lendülő lábára soha nem érkezik meg a szélről beadott labda. Esetleg revolvvert szorongatnak, akárcsak Robert De Niro, Marlon Brando vagy Humphrey Bogart, szájuk sarkából cigaretta lóg, de műanyag játék pisztolyuk végül mégsem sül el. De láthatunk néhány Sophia Lorent, Lollobrigidát és Maria Callast is, amint peckesen vonulnak végig a nápolyi vagy athéni sikátorokban, suhancok füttyögnek utánuk szemtelenül. Akadnak aztán, akik leállnak valamelyik igencsak frekventált helyen, hajuk belőve, miként Chuck Berryé és Elvis Presley-é, rongylábuk mintha táncra perdülne, hogy aztán a feszültséggel teli csendben, mit a nyüzsgő tömeg morajlása sem bír elnyomni, egyáltalán ne hangozzék fel a várva várt rock and roll dallama.

A haladóbbak párokba rendeződnek, és ügyes kis performance-t adnak elő a mozdulatlanság megszállottjainak. Van köztük csókolózó szerelmespár, majdnemhogy összeérő ajkukon egy hajszálvékony papírlapot sem lehetne áthúzni, de a csók csak nem csattan el, bárhogy provokálják is őket a körülöttük ácsorgó bitangok. Mások pofozkodást mímelnek, kocsmai csetepatét, ám a kilendülő tenyerek és öklök a másik orra előtt néhány milliméterre megállva lebegnek a levegőben, anélkül, hogy valaha is célhoz érnének. Ismét mások autózást színlelnek, egyikük a volánnál, a másik az anyósülésen, hogy a láthatatlan járgányban, mely szemlátomást alig bírja bevenni a kanyart, szüntelenül az ellenkező oldalra dőljenek.

Különös élőképek ezek, a mozdulatlanság pantomimjei, soha el nem kezdett, soha be nem fejezett mozdulatok.

A közönség hol így, hol úgy reagál, már ha van egyáltalán. Mert a dolog sajátos mivoltából következően a produkciók minősége és a nézősereg létszáma semmilyen érthető viszonyban nem áll egymással. Néha egy-egy silányabb előadás is nagy tapsot arat, míg sokszor a zseniálist kíséri a legnagyobb érdektelenség. A közterek és aluljárók átmenő forgalma olykor meg sem áll, hömpölyög tovább, semmibe véve a középben mereven álló alakokat. Ők persze szemük sarkából mindent látnak, s ha látszólag nem övezi őket kitartó figyelem, igyekszenek észrevétlenül lazítani egy kicsit. Megfeszülő izmok, remegő térdek, fáradó inak, kattogó porcok és ropogó csontok árulkodnak a szoboremberek élő mivoltáról, gyors, rövid pislogások, szemrebbenések, halk szuszogások, diszkrét sóhajok. A rutintalanabba időnként köhécselni, krákogni kezd a kibírhatatlan koszban, füstben és koromban, rájön a tüsszögés a fojtogató benzingőzben, bűzben és olajszagban, mit feléjük hoz a szél, a metróhuzat. Ám a profibbak csak állnak, mint a cövek, meg se rezzennek, testüket már rég akarataik igájába hajtva szinte tökéletesen érzéketlenül viselik magukon.

Meg aztán nem is árt az észrevétlenség, mert az erre-arra rohangáló járókelők között – gyakorlott szem ezt könnyen felfedezheti – figyelő szempárok merednek rájuk. Zsebesek és nepperek, utcaseprők, koldusok, csövesek, stricik és kurváik lesik őket álló nap. A terek és aluljárók népe, a titkos közönség. A mozdulatlanság művészei jól tudják ezt,

s bár nemigen érintkeznek velük nyilvánosan, mégis valamiféle néma cinkosság, meglehet, talán szolidaritás is kialakul köztük. Sokszor csak egy-egy biccentés vagy gyors, rövid kézjel valakitől az aluljárói hierarchia csúcsáról, s a szoboremberek veszik a lapot, idejekorán odébbállnak, mert rivális bandák háborúja van kirobbanóban, rendőrségi razzia várható, vagy éppen védett személy közeledik, akinek utat kell engedni. A járókelők mit sem sejtve jönnek-mennek, ám az úgynevezett bennszülöttek között futótűzként terjed a hír, körbemege a legfrissebb füles, s nekik résen kell lenniük. A mozdulatlanság művészei viszont besegítenek itt-ott cserébe a területfoglalásért és védelemért. Mivel közszemlére téve is szinte láthatatlanok, sokszor ők fülelik le elsőként a placra betolakodó kémekeket, engedély nélküli kéregetőket, illegális zsebtolvajokat, akik nem fizetnek a nagyfőnöknek illetéket. Elég egy hirtelen, megmagyarázhatatlan mozdulat a részükről, és a segédek rögtön kapcsolnak, tudják, valami nem stimmel. Ahol a kapocs még szorosabbra fűződik a két szféra között, ott komplett jelnyelvet alakítanak ki, melyben meghatározott jelzések vonatkoznak arra, ha közteresek vagy rendőrök közelednek, ismeretlen valutázók bukkannak fel, illetve ha csak egy részeg bagázs tódul be valahonnan randalírozni. A báméskodók csak állnak értetlenkedve, mit sem tudván arról, hogy a szoboremberek titkos nyelvükön kommunikálnak szövetségeseikkel, mialatt pénz nem is pottyant a perselybe. De aki éles szemmel kémleli a város tereit, gyakorta észreveheti, amint egy-egy hatósági kiszállás alkalmával művészeink a félvilág figuráival együtt szívódnak fel egy szempillantás alatt az egyenruhások elől, s tűnnek el a forgatagban valamelyik bódésoron, kapualjban vagy aluljárói lebujok, nyilvános vécék rénsnyire hagyott rejtekajtói mögött. Ilyenkor semmi perc alatt összepakolnak, akárcsak a zugárusok és az itt a piros, hol a piros szélhámosai, s viszik magukkal legfőbb portékájukat, a mozdulatlanságot.

Olyan is adódik persze, hogy népes közönség gyűlik köréjük, mely néha elismerően, néha meg éppenséggel kételkedve vagy bosszankodva fogadja a produkciót, mikor hogy, embere és napszakja válogatja. És még ki tudja, mi minden. Mert kiszámíthatatlan az egész. Vannak, akik élvezik a mozdulatlanságot és befejezetlenséget, elégedetten csetintenek, füttyentenek, s pénzt hajítanak oda. Mások viszont csalást szimatolnak, hitetlenkedve járják körbe őket, lesnek be alájuk ott rejtegetett elemőzsiák, italos palackok, testmerekvítő fűzők vagy vizelésre használható titkos tartályok után kutatva. Megint mások hangosan magyaráznak az ott lebzselőknek, kioktatják őket, igyekeznek a közönség figyelmét magukra terelni. Semmirekellő, dologtalan frátereknek titulálják embereinket, akiket nem szedtek ráncba gyerekkorukban, így aztán nem véletlen, hogy ilyen haszontalanságokon jár az eszük. Hosszú szónoklatba fognak a szigorú nevelésről, a szülők és az iskola felelőségéről, valamint az új eszmék káros befolyásáról és az egyház küldetéséről, ám egy idő után a többiek elunják a dolgot, visszafordulnak a szobrok felé, és elküldik őket a jó dolgukba, papoljanak máshol, ők nem kíváncsiak erre.

Ám az is előfordul, hogy a mozdulatlanságtól a feszültség nőttön-nő, szinte tapintathatóvá válik, végül valósággal kirobban. A szemlélők némelyike ugyanis provokációnak tekinti az egészet, s ezért maga is provokálni kezdi a művészeket, hogy végre megmozduljanak, kimozduljanak ebből a számára elviselhetetlen mozdulatnélküliségből. Vélhetnénk, ezek azok az izgága, nyughatatlan, folyton vibráló természetek, akik nem képesek anélkül figyelemmel kísérni valamit, hogy ne mozgolódnának állandóan, és másoktól is ezt várják. Akiknek nincs ínyére semmilyen csendélet vagy állókép, mert minduntalan mozgalmasságra, történésre, akcióra vágyanak, mely kiüresedett lelküket

végre betöltheti. Jóllehet bizonyára találunk ilyeneket is, azonban meglepő módon ez a ritkábbik eset. Mert nem az ideges, zaklatott alakok készülnek ki legelőbb, hanem a látszólag legnyugodtabbak. Akik elképesztő hidegvérrel néznének végig bármit, akár egy akasztást is, meg se kottyanna nekik, s arcukra már jó korán kiül a higgadt önelégtelenség összehúzóhatatlan mosolya. A magabiztosak, akik máskülönben joggal kérkednek azzal, hogy lazán képesek végigülni a leghosszabb, a legiszonyúbb művészfilmet is, hogy aztán ártatlan szemmel kérdően felnézzenek. Már vége is? Még szívesen bámultam volna nagytotálban a kihalt országutat, melyre a kamera az utolsó három órában fókuszált. Na, ezek a nyugalom megtettesült szobrai bírják a legkevesbé cérnával, rövid idő múltán elmenekülnek, vagy heves szóváltásba keverednek másokkal, de a látottaktól egyhamar kiakadnak. Mert legérzékenyebb pontjukon érzik támadva magukat. Akárha görbe tükört tartanának eléjük, melyben saját mozdulatlanságukat pillantanák meg. S mintha ebben a tükörben önnön nyugalomuk, mely előttük korábban bölcs megfontoltságnak tűnt, józan önmérsékletnek, most eltorzítva jelenne meg, kínos lassúságként, lomhasággként, sehova nem vezető körülményességként, nehézkességként. A végtelen snittek bolondjai nem tudják hát tovább türtóztatni magukat, és tombolni, torokszakadtából üvöltöni kezdenek, nyugtatók után kotorásznak, szörnyen verejtékeznek. Ez merénylet, kérem szépen, skandalum! – kiabálnak ilyenkor magukon kívül. Történjen végre valami, könyörgök, mozduljanak már meg, mert megőrülök! – lihegik görcsökben fetrengve. Van, amelyik arra vetemedik, hogy megüsse vagy leköpje a szoborembereket, akik természetesen továbbra is próbálnak egy helyben állni vagy ülni, s nézni üres tekintettel a semmibe, meglehet, épp egyenesen a dührohamot kapott illető szemébe. Nem egy botrány tört már ki miattuk, fellökték, sőt felöklelték a mozdulatlanság szelíd művészeit, akik végül zavartan kullogtak el mindezek után, jóllehet azzal a kellemesen jóleső érzéssel, hogy mesteri előadásuk elérte a kívánt hatást.

Akiken ez sem fog ki, akiket nem indít meg semmi, mert túl vannak már mindenen, azok a szakma legnagyobbjai, a Mozdulatlan Mesterek, kiknek nevét félelemmel vegyes tisztelettel merik csak kiejteni, ha egyáltalán. Ők semmitől sem zavartatják magukat, nem tántoríthatók el attól, hogy egy teljes napig, esetleg még annál is tovább tartó mutatványaikat végrehajtsák. Állítólag teljesen kikapcsolnak mindeközben, életfolyamataikat lelassítják, pulzusuk alig ver, szinte nincs szükségük semmire, talán még levegővételeire sem. Hosszú évekig, egyesek évtizedekig gyakorolják mindezt, s a végén tökélyre fejlesztik. Csak néhányuk fordul meg a városban, pontos számukat senki sem tudja, valódi személyüket homály fedi. Beszélük, más vidékekről valók, a külső kerületekből, a folyón túlról vagy a hegyekből, melyek a város fölé magasodnak, de nemigen lehet hitelt adni az efféle mendemondáknak. Kizárólag jelmezben és maszkban mutatkoznak, álruhában, fejükön parókával, testük festékekkel fedve, mintegy tökéletesen átlényegülve. Egy moccanás nélkül állják végig a lelehetetlenebb pózokba merevedve az egész napot, se pénz, se üvöltözés, se könyörgés nem hatja meg őket, hang nem jön ki a torkukon, mozogni senki nem látja őket. Előfordul, hogy még másnap vagy harmadnap is ott állnak mozdulatlanul a tér közepén vagy az aluljáró szívében, forgalmas átjárókban, lépcsők tetején, s az emberek ki nem tudják találni, mikor és hogyan kerültek oda, s miként távoznak el végül onnan. Művészetüknek csodájára jár a világ, de érinteni nem merik őket, még a legvásottabb utcagyerek, a legelvetemültebb briganti is tiszteletben tartja mesterségüket. Amúgy is ráfáznának a dologra, mert az alvilág nagyjai igencsak becsben tartják őket, s egykettőre elintéznék az őket vegzálókat. Lélegzet-visszafojtva

bámulja őket mindenki, aki arra jár, hisz annyira élethűen utánozzák a szobrokat, hogy némelyikre madarak szállnak, növények kúsznak fel, megfáradt turisták dőlnek neki, de nemegyszer szerepeltek már köztéri szoborként is gondatlanul kiretusált városképeken. Mint ahogy akadnak, akik épp ellenkezőleg, egyenesen az ő kedvükért utaznak ide messzi tájakról, hogy fényképezőgéppükkel lencsevégre kapják a nagy szenzációt, az egyik Mozdulatlan Mestert.

Mert hogy nem olyan egyszerű az egész. A Nagymesterek ugyanis ritkán mutatkoznak a színen. Míg a kisebbeket szinte naponta vagy hetente látni valamelyik aluljáróban, ők évente ha egyszer fellépnek, majd néhány napos mozdulatlanság után újra hosszú időre eltűnnek a közönség szeme elől. Már ha egyáltalán kiderül, kiről is van szó. A tökéletes álcázás miatt ugyanis csak találgatásokra vannak utalva az emberek, vajon ugyanazt a művészt látják-e újra vagy egy megtévesztésig hasonló utánezatot. De a megszállottak mindenhova követik őket, s ha megneszelik, hogy valahol megjelennek a városban, mindent otthagya hanyatt-homlok rohannak őket megnézni. Az ilyen rajongók már szinte testtartásukról felismerik kedvenceiket, s az igazán elszántak addig-addig figyelgetik a mutatóványokat, míg végül a legapróbb rezdülések, minimális megingások – vagy épp ezek hiánya – alapján azonosítják bálványukat, s rögtön kiszúrják, ha egy hasonmás vetődik oda. Ezt a kockázatot kevesen vállalják, nem csoda, hogy alig fordul elő ilyen eset. Aztán hogy az imádott mester a produkció végeztével váratlanul eltávozik, a rabul ejtett csodálók némi melankóliával és nosztalgiával néznek utána, hisz könnyen lehet, utoljára látták az életben.

Ám a Mozdulatlanság Mesterei nem egyszerűen mozdulatlanságukkal keltenek csodálatot. Mozdulatlanságművészetük jóval több ennél. Mert az igazán megdöbbenő az, amiket ábrázolnak. Míg a többi szoborember megelegszik egy-egy népszerű téma kidolgozásával, melyet a filmek, zenék vagy éppen a sport világából vesznek, vagy hétköznapi szituációkat mutatnak be szellemesen, addig ők más utat járnak. Bármennyire bravúrszámba megy is a sok különös vagy éppen ismerős mozdulat utánzása, messze túllépnek ezen. A szemlélő bízást azt hiheti, létünk alapproblémáit feszegetik a maguk eszközeivel, ám sokak véleménye homlokegyenest ellenkező ezzel. A kérdés további információk híján eldönthetetlen, mindenesetre a Mesterek kétségkívül a fájdalom és a gyönyör, a bűn és a büntetés életképeit mutatják be, s talán az azon való szakadatlan töprengést is, hogy mit tehet az ember e hol mennyeinek, hol siralomvölgynek tetsző világban.

S ebben valóban van valami meghökkentő. Rejtélyes szobrok és képek, különös történetek elevenednek meg ama bizonyos napokban, mikor előérezkednek, hogy aztán látványuk kitörölhetetlenül beleégjen a nézőkbe. Egyikük mintha sziklát görgetne felfelé, miként Sziszüphosz, de a dolog borzalmas logikája szerint ez a szikla nemhogy folyton legurulna, fel sem ér soha a hegy tetejére. Párja Tantalosz tudézi, mintha nyakig vízben állna, szája előtt étel-ital, de ő örökké éhezik és szomjazik, kínját a mozdulatlanság csak tovább fokozza. Egy másik az *Isteni Színjáték* Poklát eleveníti meg, hol Botticelli, hol Blake, hol Gustave Doré stílusában. S a város ilyenkor megtelik Káin és Júdás, Médeia és Oidipusz, Lady Macbeth és III. Richárd, Raszkolnyikov és Sztavrogin rettentően fenséges alakjával, Bosch, Pieter Brueghel, Goya és De Sade figuráival, a gonosz teljes arzenáljával, a szenvedés szélesre tárt panoptikumával. Ismét máshol csoportképeket láthatunk, Laokoón küzd fiaival mellett a tengeri kígyóval, Mefisztó és Faust ögyeleg a boszorkányszombatán, Akhilleusz gyalázza Hektór tetemét, a Sátán megkísérti az Ember

Fiát. Ama kimerevített pillanatban a Mozdulatlanság Mesterei mindig és mindenhol, minden porcikájukkal, egész lényükkel az istenit és a démonit érintik, végtelenségig fokozott koncentrációjukkal a teljességet célozzák meg.

Ilyen Mozdulatlan Mester volt, méghozzá a legnagyobb, akit valaha láthattunk, a mi öregemberünk is, ha egyáltalán annak nevezhetjük, mert sem koráról, sem származásáról vagy neméről nem tudtunk meg végül semmi bizonyosat. Évekkel ezelőtt tűnt fel a színen, nyüzsgő és felajzott városunk még nyüzsgőbb és felajzottabb terein. Minden bizonnyal végigjárta előzőleg a számléltat, melyet a mozdulatlanság mesterei hallgatólagosan kialakítottak maguk között, de hozzánk már művészetének csúcán érkezett. Hosszú évek óta ott volt a legnagyobbak közt, különleges adottságai már korán megmutatkoztak. Képes volt bármilyen alak bőrébe bújni, legyen az fiatal vagy öreg, nő vagy férfi, jámbor vagy gonosztevő. Teste csodálatos módon idomult az ábrázolt szobrokhoz, egyaránt fel tudta venni a márvány, a bronz vagy a fa tulajdonságait, szinte a megszólalásig hasonlított a kívánt figurára. Am ahogy telt-múlt az idő, önálló utakon kezdett járni, és kidolgozott egy saját módszert, mely még a Mozdulatlanság Mesterei közt is egyedülállónak bizonyult. Egy igen hosszúra nyúlt szünet után ugyanis, amely alatt teljességgel eltűnt a világ szeme elől, sajátos repertoárral állt elő, melynek minden darabja valamiképpen a szobrászatnak lett egyre tökéletesebb szimbóluma, meglehet, inkább allegóriája. Fokozatosan elérte, hogy ne a szobrokba merevedjen bele, hanem a szobrász tevékenységébe, magába a szobrászat lényegébe. Rodin híres alkotásával kezdte, a *Gondolkodóval*, mivel úgy tűnt, rögeszméjévé vált, hogy lényegét tekintve éppen a poklokba hihetetlen plasztikus erővel alászálló Dante, akit a szobor eredetileg ábrázolt, volt a legnagyobb szobrász, így a műve fölött elmélkedő mester szobra magát a szobrászatot jeleníti meg, igaz, véső és kalapács nélkül, ámde éppen abban a pillanatban, amikor látomásai megszületnek. Napokig ült egy helyben a szeméthegek közepette az egyik metrálóuljáróban, a jegyüzérek nagy áhítattal bámulták az állat kezére hajtott alakot, a zsebmetszők szinte lábujjhegyen közlekedtek körülötte, az alkoholisták bort lötytyintettek áldozatul a húgyfoltos, mocskos kövezetre.

Ezután a Kővendég következett, aki vacsorára érkezett Don Juan meghívására. A láthatatlan nőcsábász már feltárlta az ínycsiklandozó étkeket, s a kormányzó éppen készült magával vinni őt az alvilágba. A nézők elborzadva álltak körülötte, tekintetétől áthatva, szégyenkezve néztek magukba, zavarodottan pislogtak körbe, többen hirtelen felindulásból fogadalmakat tettek, mások félhangosan átkozódtak. Egyesek hallani vélték Mozart muzsikáját, és esküdni mertek volna, hogy az alakban életük során először sikerült megpillantaniuk magát a kővé vált zenét. Az éjszakai pillangók lehajtott fejjel álltak, volt, amelyik gyors egymásutánban többször keresztet vetett, majd kisvártatva néhány bedobott feles után a tangóharmonikásért küldött.

De emberünk nem állt meg itt, hanem még tovább lépett. Niobéként tűnt fel, aki gyerekei veszte fölötti fájdalomban sziklává változott, de még így is ontja könnyét szakadatlan. Körülötte játék babák, hátukból nyílvesző állt ki, ő pedig tekintetével a távolba meredt, ahol a féltékeny és irigy isteni ikerpárt látta elsuhanni. A pénzváltók és hamiskártyások megtorpantak, odahagyták kétes üzelveiket, az aluljárói éjszaka császárjai szemérmesen félrefordulva könnyezték meg a látványt. Később Daidaloszként látták viszont a mestert, a maga építette labirintus közepén, amint az utolsó simításokat végzi a nagy művön, hogy aztán elégedetten tekintszen végig rajta. Szeme ilyenkor va-

lósággal szikrázott, s bár a pupillája semennyit sem tágult, mindenki, aki belenézett, ellenállhatatlan késztetést érzett belépni rajta, hogy végül kis híján eltévedjen a bent megpillantott útvesztőben. Aztán Perszeuszként mutatkozott, kivont kardjával a láthatatlan Gorgó fejét metszette le, s ahogy hátrasandított, a zavartan ide-oda toporgó járókelők meg voltak győződve róla, hogy valóban látják a varázstükör mélyén a szörnyszerű Medúza-főt.

A mozdulatlanság legördögösebb mestere végezetül elért művészete legmagasabb csúcsára, mikor mindenki ámulatára az utóbbi hetekben váratlanul új műsorszámmal bukkant elő. Pügmalióként ült rezzenéstelen arccal, mintegy időtlen idők óta, az összezsúfolódott tömeg közepén, az erre-arra gomolygó sorok közt, melyek a jegypénztárakhoz, hírlapárusokhoz vezettek. Előtte a szerelem istennőjének megkapó szépségű szobra, őt csodálta vágyakkal telve munkája végeztével. Az elején még senki nem sejtett semmit, de ahogy a csikorgó hidegben két-három napon már túl voltak, a helyiek kezdtek gyanakodni, hogy itt valami egészen különleges produkció van készülében. Először a hajléktalanok és a csavargók figyeltek fel, mivel borgőzös, álmatlan éjszakáikat beragyogta a kihalt aluljáró közepén ülő figura alakja. Az ő idetévedt őrzőangyaluk, mondogatták egymásnak suttogva, de közelebb húzódni mégsem mertek. A csenscelők és más rosszban sántikálók viszont köré telepedtek, várták, meddig bírja a Mester, de az szemmel láthatólag ügyet sem vetett rájuk. Az örömlányok futtatóikba karoltak, és könyörögve húzták őket feléje, a kuncsaftokat elzavarták, úgyszólván bezárták a boltjukat erre az időre. A mikrofonba prédikáló hittérítőkből lassan kifogyott a szusz, a zenés igehirdetők fejüket leszegezve maguk elé meredtek.

S miközben az emberek ki-be özönlöttek az aluljáróba, a tömeg napról napra nőni kezdett. Idővel egyesek már nem is mentek haza, inkább nyugovóra tértek valamelyik sarokban, nehogy lemaradjanak valamiről. Jó öt nap után egész családok költöztek le a mélybe, pokrócok, plédék tengere borította el a térséget. Mivel a pénz egyre csak gyűlt a kitett dobozban, a nagyfőnök huszonnégy órás őrseget szervezett, rendszeres időközönkénti váltással, mert hűséges segédei nem nagyon bírták az iramot. Körülbelül a hetedik napon már alig volt hely a hatalmas aluljáróban, a lépcsők egy részét lezárták, az élelmesebbek belépőket szedtek, de a hatóságok tehetetlennek mutatkoztak. Szinte egy tűt nem lehetett leejteni végül, mindenki a mozdulatlanságot bámulta különös áhítattal, néhányan rosszul lettek a tömegben, mások egyszerűen csak lefeküdtek a flaszterre töprengeni egy kicsit. A hoppon maradt világmegváltók röpcédulákat és fénymásvolt füzetecskéket osztogattak, ameddig le nem kapcsolta őket a sebtében szerveződő aluljárói osztag.

Am hiába volt a rajongás, a csodálat, a rengeteg adomány és ajándék, egyesek kezdtek türelmetlenkedni a tömegben. Mi értelme ennek az egésznek? – kérdezték, mire a többiek ájtatos képpel pisszegtek rájuk. Hova vezet ez, azt mondják meg? – méltatlankodtak a hasonszőrűek, miközben egy tapodtat sem mozdultak a helyükről, de azokat is lehurrogták. Inkább figyeljenek az istennő szobrára, ahelyett, hogy hóbörög-nének! – figyelmeztetett egy öltönyös alak. Nézzék, szinte megelevenedik a pillantásától, annyira vágyakozva nézi! Egy hete, uram, érti, egy teljes hete, ez hihetetlen, lelken-dezett tovább a mellette állónak az öltönyös, aki úgy látszott, igencsak tájékozott volt közöttük. Néha bepötyögött valamit a notebookjába, majd hosszasan, elismerően csóválta a fejét. Elképesztő, mondogatta a szomszédjainak, akiknek persze már elégük volt a fontoskodásból, de nem tudtak arrébb húzódni, akkora volt a tömeg. Mások képző-

művészeti albumokat cipeltek le az aluljáróba, és hosszasan magyaráztak valamit melléjük sodródott társaiknak, miközben a két alak felé mutogattak. 'Kompozíció', 'ikonográfia', sőt 'stílusparódia', 'miméziskritika' és hasonlók röpködtek a levegőben, néhányan odatódultak, s igyekeztek elkapni néhány szófoszlányt, a jól értesültek a kortárs művészetet emlegették. Távolabb kisgyerekek anyukák pisiltették pillepalackokba csemetéiket, jótékony lelkek hányózacskókat osztogattak. Némelyek pizzát rendeltek telefonon, amit a motoros futár csak nem kis nehézségek árán tudott hozzájuk eljuttatni. Alkalmi árusok állították fel itt-ott standjaikat, csempészek kínálták körbe illegális portékájukat, a szesz és a cigaretta ára egyik napról a másikra az egekbe szökött.

És ebben az isten tudja, mennyi ideig tartó várakozásban hallották meg végül az egyenletes kopogás zaját. Először a metróra gyanakodtak, mely már napok óta nem állt meg az állomáson, csak eldübörgött alattuk számkivetett utasaival. De rá kellett jönniük, hogy tévedtek, és nem is valami játék vagy szatyorba bújtatott házi kedvenc ad ki ilyen hangot, hanem egy vak kislány közeledik feléjük fehér botjával. A tömeg engedelmesen szétnyílt, néhányan hangoskodni kezdtek, de senki nem mert közbelépni. A kislány szótlánul, nyílegyenes léptekkel az öregember felé tartott, aki még mindig Aphrodité vágyakat keltő szobrát nézte Pügmalióknént. Mikor odaért, megállt előttük, fénytelen szemében ott tükröződött a két csodálatos szobor. Lágyan megérintette az öregember arcát, mialatt az továbbra sem vette le szemét szívyszerelméről. A tömeg felmorajlott, tekingettek körbe, hol maradnak a gyerek szülei. Ám akiket semmi nem tántorított el a látványtól, kristálytisztán láthatták, hogy a kislány a következő mozdulattal határozottan, de mégis gyermeki gyöngédséggel lezárja az öregember szemét, majd megfordul, és ahogy jött, szótlánul, nyílegyenes léptekkel eltávozik közülük.

A nagy sokára kikerülő halottkém jelentése szerint a halál mintegy hét nappal korábban állhatott be, de idegenkezűsége utaló jeleket nem találtak. A városban pedig azóta is makacsul tartja magát a szóbeszéd, hogy az istennő szobra a nagy felfordulás közepette valahogy nyomtalanul eltűnt a forgatagban.

Parti Nagy Lajos

A TEREMŐRNŐ

Nincs még egy múzeum, ahol ilyen finom és arisztokratikus lenne a büféből szétszüremlő kávéillat. Ez hiányozni fog, akkor is, ha én huszonnyolc éven át otthonról hoztam magamnak a kávémat.

Higgyék el nekem, arisztokratikus akkor is, ha ott rezeg mögötte az égő disznószőr rurális, egyszerű szaga, már-már búze, meg a fura, ferde lángé, sose értettem, mért nem gyullad meg tőle a boltosék ablaka. Vagy inkább fogadósék, amennyire a cégtáblából ki tudtam következtetni. Ehhez jön a télszag, hóé, jégé, gyerekuncogásé, ahogy a tavacsák dobbá fagyott bőrén korcsolyáznak.